

Vlaanderen
is kansrijk opgroeien

Draaiboek radicalisering Jeugdhulp

Draaiboek radicalisering Jeugdhulp

Versie augustus 2022

Inhoud

<u>1.</u>	<u>Inleiding</u>	5
<u>2.</u>	<u>Preventie</u>	6
<u>2.1</u>	<u>Kennis en visie omtrent radicalisering en polarisering</u>	6
<u>2.1.1</u>	<u>Expertisecentrum Opvoedingsondersteuning (Expoo)</u>	6
<u>2.1.2</u>	<u>Vlaamse ondersteuningsteams allochtonen (OTA)</u>	6
<u>2.1.3</u>	<u>Website Jeugdhulp</u>	7
<u>2.1.4</u>	<u>Hulplijnen</u>	7
<u>2.2</u>	<u>Diversiteitsbeleid stimuleren</u>	8
<u>2.3</u>	<u>Aanspreekpunten</u>	8
<u>3.</u>	<u>Omgaan met signalen van radicalisering</u>	10
<u>3.1</u>	<u>Signalen van radicalisering bij minderjarige die nog niet gekend is bij Jeugdhulp.</u>	10
<u>3.2</u>	<u>Signalen van radicalisering bij minderjarige die al een traject loopt binnen Jeugdhulp.</u>	11
<u>4.</u>	<u>Minderjarigen uit IS- conflictgebied</u>	13
<u>5.</u>	<u>Bepalen van contouren van traject</u>	16
<u>5.1</u>	<u>Eerste inschatting</u>	16
<u>5.2</u>	<u>Ronde tafel bespreking</u>	17
<u>6.</u>	<u>Hulpverleningsaanbod radicalisering binnen Jeugdhulp</u>	19
<u>7.</u>	<u>Externe ondersteunende expertise</u>	21
<u>7.1</u>	<u>Traumabegeleiding</u>	21
<u>7.2</u>	<u>Weerbaarheidstraining</u>	21
<u>8.</u>	<u>Inbedding in een multi agency aanpak</u>	22
<u>8.1</u>	<u>Vzw De Cocon</u>	22
<u>8.2</u>	<u>LIVC</u>	22
<u>8.3</u>	<u>Onderwijs</u>	23
<u>9.</u>	<u>Lijst van afkortingen</u>	24

<u>10.</u>	<u>Bijlage : vraag en antwoordfiche met betrekking tot de terugkeer van minderjarigen uit oorlogsgebied (Syrië / Irak)</u>	25
1	<u>Procedure vóór aankomst op ons grondgebied</u>	25
2	<u>Procedure bij aankomst op ons grondgebied</u>	26
3	<u>Procedure bij eerste opvang</u>	27
4	<u>De procedure rond afstamming</u>	29
5	<u>Bespreking van de minderjarige op overlegplatformen: LTF (local task force) en LIVR C (lokale integrale veiligheidscel radicalisering)</u>	30
6	<u>Onderwijs</u>	32
7	<u>Welzijn</u>	33
8	<u>Hulp- en dienstverlening aan gedetineerden</u>	33
9	<u>Contactgegevens</u>	34

INLEIDING

Uit de praktijk blijkt dat het ontwikkelingsproces tot radicalisering (en polarisering) snel kan gaan. Het is belangrijk om al bij de eerste signalen gepast te kunnen optreden. Dit kan enkel mits voldoende kennis van wat radicalisering is en een duidelijke visie en beleid.

We willen de verschillende partners, zowel intern als extern, hierin voldoende ondersteunen en een duidelijke structuur aanreiken met linken naar expertise en aanspreekpunten.

Dit document heeft als doelstelling om op een heldere manier overzicht te brengen in de verschillende acties die vanuit de Jeugdhulp ondernomen kunnen worden in het handelen rond radicalisering: van het brede informeren en het preventieve luik, tot de meer ingrijpende acties.

Het draaiboek richt zich specifiek op acties waarin de betrokkenheid van Jeugdhulp vereist is, maar moet gezien worden in een ruimere multi-agency approach.

De hulpverlener vindt in dit draaiboek tevens achtergronden, definities, duiding en uitdieping rond het thema van radicalisering in de Jeugdhulp.

Een lijst met toelichting bij de gebruikte afkortingen is achteraan in de tekst opgenomen.

PREVENTIE

KENNIS EN VISIE OMTRENT RADICALISERING EN POLARISERING

Wat is radicalisering? Waar ontstaat het? Is het steeds geloofsgebonden? Welke stadia zijn er te onderscheiden? Hoe kunnen we het herkennen?

Een degelijke kennis van hoe radicalisering kan begrepen en herkend worden, kan er voor zorgen dat je als hulpverlener sneller signalen kan oppikken, in de juiste context plaatsen, en passend kan handelen.

Expertisecentrum Opvoedingsondersteuning (Expoo)

Op de website van het expertisecentrum Opvoedingsondersteuning staat een uitgebreid [dossier radicalisering](#).

Wanneer spreken we van radicalisering en wat is het verschil met extremisme? Vervolgens wordt ingegaan op verschillende factoren die een rol kunnen spelen in het proces van radicalisering. In het derde hoofdstuk wordt radicalisering geplaatst binnen de ontwikkelingsfase van jongeren en meer bepaald binnen hun zoektocht naar identiteit en zingeving. In het vierde hoofdstuk wordt bekeken hoe er met radicalisering omgegaan kan worden. Er wordt belicht wat opvoedingsondersteuning kan betekenen voor ouders die vragen hebben over radicalisering. Vervolgens wordt ingegaan op wat ouders en opvoedfiguren kunnen doen om jongeren te ondersteunen. Ten slotte wordt aangeraakt welke verantwoordelijkheden het beleid en de samenleving kunnen opnemen om radicalisering te voorkomen en te bestrijden. Op het einde van dit document wordt een overzicht gegeven van een aantal bronnen over radicalisering, met inbegrip van documenten, boeken, folders, websites en materialen. Met dit document wil EXPOO professionals in het brede werkveld opvoedingsondersteuning een overzicht geven van de belangrijkste kennis en expertise over radicalisering en de preventieve rol van opvoedingsondersteuning. EXPOO verzamelde relevante onderzoeken, rapporten en documentatie en bundelde de voornaamste inzichten in dit dossier.

Vlaamse ondersteuningsteams allochtonen (OTA)

In een superdiverse samenleving is het belangrijk om in te zetten op zorg op maat voor iedere jongere en zijn gezin. Dit betekent dat er in de hulpverlening aan jongeren met een migratieachtergrond en hun gezin soms extra aandacht moet gaan naar het zichtbaar maken van interculturele, levensbeschouwelijke en migratiegebonden aspecten. OTA ondersteunt hulpverleners binnen de jeugdhulp, die werken met jongeren en hun gezin met een migratieachtergrond. Samen met de hulpverleners en het gezin zoeken ze naar verbinding zodat de zorg beter aansluit bij de vragen en beleving. Ze combineren hiervoor hun expertise in 'cultuursensitieve zorg' met kennis over de integrale jeugdhulp.

OTA ontwikkelde een vormingspakket waarbinnen ook specifiek aandacht is voor het fenomeen radicalisering. Dit vormingsaanbod werd op grote schaal gratis aangeboden, maar verdiepingssessies op het niveau van een organisatie of een casusgebonden ondersteuning kunnen ook aangevraagd worden.

- Info: Online infodocument http://ota-vlaamsbrabant-brussel.be/wp-content/uploads/2014/03/OTA_INFOGRAFIEK_DERADICALISERING.pdf
- Doelgroep:
 - Alle organisaties binnen de Jeugdhulp
 - Consulents van OCJ en SDJ

➤ Contact:

- West- en Oost-Vlaanderen
 - Tel: 09 267 75 34
 - Mail: info@otavzw.be
 - Website: <http://www.otavzw.be/>
- Antwerpen
 - Tel: 03 / 663 13 63
 - Mail: info@ondersteuningsteamantwerpen.be
 - Website: <http://ondersteuningsteamantwerpen.be/>
- Limburg
 - Tel: 011/858110
 - Mail: info@objlimburg.be
 - Website: <http://www.objlimburg.be/>
- Vlaams-Brabant en Brussel
 - Tel: 02 725 60 13
 - Mail: info@OTA-vlaamsbrabant-brussel.be
 - Website: <http://ota-vlaamsbrabant-brussel.be>

Website Jeugdhulp

Op de website van Jeugdhulp bundelen we teksten in informatie rond radicalisering die specifiek voor de organisaties en partners van Jeugdhulp bedoeld zijn.

Hulplijnen

Om zo laagdrempelig en rechtstreeks mogelijk info te verstrekken over radicalisering zijn er twee hulplijnen opgericht, of specifiek rond dit thema versterkt.

- **De Opvoedingslijn** heeft medewerkers die opgeleid zijn in dit thema. Ze richten zich in de eerste plaats tot de contextfiguren/ouders die in aanraking komen met minderjarigen die signalen van radicalisering vertonen. Vanuit hun expertise op zowel het vlak van opvoeding als de sociale kaart kunnen ze snel en passend antwoorden geven of doorverwijzen.
Tel: 078 15 00 10
Mail: opvoedingslijn@groeimee.be
- De **Infolijn Islam** richt zich voornamelijk tot jongeren 'die op zoek zijn naar hun islamitische identiteitsontwikkeling'. Maar ook ouders, kennissen en vrienden kunnen er een beroep op doen om bij ontluikende radicalisering voldoende tegenargumenten te kunnen aandragen. Ook hulpverleners kunnen vragen stellen aan de infolijn.
Tel: 0800 200 98
Mail: Infolijn.islam@embnet.be
Website: <http://www.infolijnislam.be/>

DIVERSITEITSBELEID STIMULEREN

Terwijl de multiculturele samenleving zich binnen de doelgroep van de jeugdhulp volop afspiegelt, is dit nog niet altijd het geval bij de hulpverlening zelf. Een duidelijke visie op de manier waarop je als organisatie hier mee omgaat vormt een belangrijke meerwaarde om voorbereid te zijn op de mogelijke specifieke vragen die je hier rond kan krijgen.

Jeugdhulp subsidieerde daarom een project waarbij de Touter hun expertise op het vlak van het ontwikkelen van een visie en een (personeels)beleid op organisatieniveau omzette in een open vormingsaanbod. Organisaties konden bovendien intekenen op verdiepingssessies op maat. De resultaten hiervan, en de handvaten om hier in de toekomst verder mee aan de slag te gaan, werden door De Touter gebundeld in een update van hun handboek '**Kleurrijke Maatzorg**'.

- Info [DeTouter > Kleurrijke maatzorg](#)
- Doelgroep: Alle organisaties binnen de Jeugdhulp
- Kleurrijke Maatzorg:
 - Handboek te verkrijgen bij de Touter
 - www.kleurrijkemaatzorg.be : actuele info, werkbladen, ...
 - kleurrijkemaatzorg@detouter.be : aanvraag vorming en trajectbegeleiding op maat
 - Tel: 03 287 80 20

AANSPREEKPUNTEN

Om de vele partners, en betrokkenen bij de verschillende onderdelen van Jeugdhulp zo goed mogelijk bij te staan bij vragen over radicalisering, werden er aanspreekpunten aangesteld die gecontacteerd kunnen worden.

- **Aanspreekpunten centrale administratie Hallepoortlaan**
 - Voorzieningenbeleid:
 - Bram Antheunis
 - Mail: bram.antheunis@opgroeien.be
 - Ondersteuningscentra Jeugdzorg en Sociale Diensten Jeugdrechtbank:
 - Virna Saenen
 - Mail: virna.saenen@opgroeien.be
 - Gemeenschapsinstellingen:
 - Chris Smolders
 - Mail: chris.smolders@opgroeien.be
 - Afdeling continuïteit en toegang:
 - Stijn Beirens
 - Mail: Stijn.beirens@opgroeien.be
 - Kind en Gezin:
 - Rudy Decock
 - Mail: rudy.decock@opgroeien.be

- **Aanspreekpunten buitendiensten**

Voor de ondersteuning van consulenten in trajecten waarbij er een mogelijke radicaliseringsproblematiek is, werden in elke regio consulenten opgeleid in deze materie. Als **referentieconsulent radicalisering** hebben ze een ondersteunende rol ten aanzien van de andere consulenten. Aangezien de ondersteuning die deze consulenten aanbieden enkel gericht is aan andere consulenten, zijn deze niet door externen te contacteren.

- **Begeleiders gemeenschapsinstellingen**

Binnen de verschillende campussen van de gemeenschapsinstellingen zijn er **moslimconsulenten en aalmoezeniers** aangesteld. Deze zijn er in de eerste plaats voor de jongeren die in de gemeenschapsinstellingen verblijven. Zij staan de jongeren bij in levensbeschouwelijke vraagstukken. Verder is er een charter uitgewerkt binnen de Gemeenschapsinstellingen dat handvatten biedt over de manier waarop jongeren die gelinkt zijn aan terro-dossiers of radicalisering begeleidt worden. Hierbij ligt de nadruk niet op isolatie maar op re-integratie.

OMGAAN MET SIGNALLEN VAN RADICALISERING

Wanneer er signalen zijn dat een minderjarige (of de context waarin hij verblijft) radicaliseert, en deze minderjarige is nog niet gekend in Jeugdhulp, kunnen onze diensten gecontacteerd worden om hier een rol in op te nemen. Maar het is ook mogelijk dat in de loop van een begeleiding van een minderjarige, je als consulent, als hulpverlener of als organisatie zelf signalen van radicalisering opmerkt bij een jongere of zijn context. Signalen van radicalisering zijn niet altijd makkelijk en eenduidig te interpreteren, en maken correct handelen niet eenvoudig.

Het is in eerste instantie belangrijk om uit te gaan van de **eigen krachten en mogelijkheden** van jezelf als begeleider of consulent, en van de expertise van je organisatie in het begeleiden van minderjarigen. Maar ter bijkomende ondersteuning lijsten we volgende mogelijke acties op om met signalen van radicalisering verder aan de slag te kunnen.

SIGNALLEN VAN RADICALISERING BIJ MINDERJARIGE DIE NOG NIET GEKEND IS BIJ JEUGDHULP

Omgaan met signalen van radicalisering

- Nagenoeg elke organisatie die in aanraking komt met jongeren kan signalen opvangen van mogelijke radicalisering. Het is belangrijk dat deze organisaties eerst en vooral hun **eigen processen hier op afstemmen** vooraleer er eventueel zou aangemeld worden bij de Jeugdhulp.
- Enkele mogelijke stappen kunnen zijn:
 - in gesprek gaan met de jongere over de opgepikte signalen ;
 - afstemming binnen het eigen team (expertise in eigen sector raadplegen: vb. mogelijkheid tot coaching, intervisie, ...)
 - aandacht te hebben voor een positieve beleving van diversiteit en identiteitsontwikkeling en in te zetten op kritisch denken, burgerschap, participatie en mediawijsheid.
 - zoeken naar begeleiding in de vrijwillige rechtstreeks toegankelijke hulp.
 - contact met lokale actoren: de gemeente kan gecontacteerd worden bij een vermoeden van radicalisering. Sommige gemeenten hebben een specifieke contactpersoon die het thema opvolgt, in andere gemeenten kan de preventiedienst gecontacteerd worden, de jeugddienst, of de welzijnsdienst.
- Diverse organisaties als oa. Vzw Abrusco, Vzw Arktos, Vzw Elegast, Vzw Oranjehuis, Vzw Groep Intro,... bieden **weerbaarheidstrainingen** aan.
 - LIVC: op initiatief van de burgemeester kan een “Lokale Integrale Veiligheidscel” opgericht worden om informatie uit te wisselen tussen de socio-preventieve diensten, de veiligheidsdiensten en bestuurlijke overheden over signalen rond radicalisering. De burgemeester vormt hiermee de brug tussen lokale veiligheids- en sociale actoren. (**zie ook 9.2 LIVC**)

Aanmelden bij Jeugdhulp

Indien er - door de signalen van radicalisering - verontrusting is over een jongere én de zorgen zijn al doorgesproken met de jongere en zijn context, zijn de gebruikelijke gekende volgende stappen mogelijk:

- Aanmelden bij de **intersectorale toegangspoort** voor vrijwillige jeugdhulp (vb. pleegzorg, CIG, verblijf in een voorziening, ambulante begeleiding, ...)

- **Consultfunctie OSD** contacteren
Hulpverleners die in hun werksituatie geconfronteerd worden met een verontrustende situatie bij een minderjarige en die vragen hebben over de aanpak ervan, kunnen telefonisch contact opnemen met het consultteam van het OCJ om:
 - in dialoog de verontrusting helder te krijgen,
 - op zoek te gaan naar meer handelingsmogelijkheden,
 - te verkennen wat haalbaar en werkbaar is,
 - met respect voor anonimiteit van de minderjarige.

- Aanmelding **OCJ**
Wanneer de **lopende hulpverlening vastloopt of wanneer de jongere niet meewerkt** aan de hulpverlening, kan worden aangemeld bij een OCJ.

Bij ernstige signalen van **gevaar of acute dreiging** dringen we er op aan om rechtstreeks de politie of het parket te verwittigen. Het maken van een dreigingsanalyse is geen bevoegdheid van de Jeugdhulp.

SIGNALEN VAN RADICALISERING BIJ MINDERJARIGE DIE AL EEN TRAJECT LOOPT BINNEN JEUGDHULP

Wanneer er in de loop van de hulpverlening signalen opgevangen worden van radicalisering, bij de jongere of eventueel in de gezinscontext, kan er aandacht gegeven worden aan volgende stappen: het inschatten van de signalen, het melden van de signalen, en het verder aan de slag gaan ermee (met eventuele bijkomende ondersteuning).

Inschatting

Hulpverlening berust altijd op een inschatting van noden, krachten en zorgen, contexten,... in situaties die snel kunnen veranderen. Het is juist de expertise van de hulpverlener om op al deze veranderlijke situaties op gepaste wijze te kunnen inspelen. Hetzelfde geldt voor signalen van radicalisering.

Enkele mogelijke stappen:

- in gesprek gaan met de jongere over de opgepikte signalen;
- afstemming binnen het eigen team (expertise in eigen sector raadplegen: vb. mogelijkheid tot coaching, intervisie, ...);

- aandacht hebben voor een positieve beleving van diversiteit en identiteitsontwikkeling en inzetten op kritisch denken, burgerschap, participatie en mediawijsheid;
- contact met lokale actoren: de gemeente kan gecontacteerd worden bij een vermoeden van radicalisering. Sommige gemeenten hebben een specifieke contactpersoon die het thema opvolgt, in andere gemeenten kan de preventiedienst gecontacteerd worden, de jeugddienst, of de welzijnsdienst.

Op initiatief van de burgemeester kan een “Lokale Integrale Veiligheidscel” (**LIVC**) opgericht en bijeen geroepen worden om informatie uit te wisselen tussen de socio-preventieve diensten, de veiligheidsdiensten en bestuurlijke overheden over signalen rond radicalisering. De burgemeester vormt hiermee de brug tussen veiligheids- en sociale actoren. (**zie ook 9.2 LIVC**)

Diverse organisaties als oa. Vzw Abrusco, Vzw Arktos, Vzw Elegast, Vzw Oranjehuis, Vzw Groep Intro ... bieden weerbaarheidstrainingen aan.

Melden van signalen

– Maatschappelijke noodzaak?

Indien de hulpverlening vastloopt (vb. omdat de jongere niet meewerkt) en er is nog geen consulent betrokken, kan er volgens de gekende procedures een aanmelding gebeuren bij het **O CJ**.

Wanneer er wel al een consulent betrokken is, worden de signalen best besproken met de consulent. De consulent kan op zijn beurt eventueel de ondersteuning van een **intern aanspreekpunt** (referentieconsulent radicalisering) inschakelen of contact nemen met de **aanspreekpunten op het hoofdbestuur**.

– Gevaar of acute dreiging

Bij **gevaar of acute dreiging** dringen we er op aan om rechtstreeks de politie of het parket te verwittigen.

Behalve het inlichten van politie of parket, vragen we ook om de consulent (indien betrokken) en andere partners in de hulpverlening te informeren van de stappen die gezet werden.

Verder aan de slag

Het opvangen van signalen van radicalisering, en het inschatten van de impact hiervan, maakt sommige organisaties en hulpverleners onzeker over de mogelijkheden die ze hebben om hier verder mee aan de slag te gaan. Toch is het belangrijk om, net zoals in andere trajecten binnen de hulpverlening, vanuit de eigen expertise te zoeken naar mogelijkheden, krachten en verbinding.

Toch kan gepaste en bijkomende ondersteuning cruciaal zijn om te kunnen omgaan met de specificiteit van de problematiek. In de volgende hoofdstukken wordt er daarom verder ingezoomd op het inschakelen van **ondersteunend aanbod**, het toe-leiden naar **gespecialiseerd aanbod** en het inbedden in een **multi-agency approach**.

MINDERJARIGEN UIT IS-CONFLICTGEBIED

Een specifieke doelgroep vormen de minderjarigen die, al dan niet met volwassenen uit hun context, verblijven in IS-conflictgebied en willen terugkeren of reeds teruggekeerd zijn.

De manier waarop Jeugdhulp in actie komt bij signalen van een mogelijke terugkeer, wordt hier schematisch weergegeven.

DETECTIE

Het **OCAD** (Orgaan voor de Coördinatie van de Analyse van de Dreiging)houdt een database bij waarin ook de Belgische minderjarigen die in het conflictgebied verblijven opgenomen worden.

Kinderen jonger dan 12 jaar worden gekoppeld aan de volwassenen met wie ze daar verblijven, terwijl er voor +12 jarigen individuele fiches opgemaakt worden met relevante gegevens rond scholing en netwerk, dreigingsniveau, ...

INFORMEREN

- Het OCAD verwittigt, zodra ze inschatten dat een minderjarige onderweg is naar België, de verschillende betrokken partners. Deze partners zijn het Parket-Generaal, het lokale parket, de Lokal Task Force (LTF), de leidend ambtenaar van agentschap Opgroeien en departement Onderwijs.
- OCAD bezorgt hiertoe een **infofiche** aan de Administrateur-Generaal met hierin beknopte informatie over de jongere en een inschatting van het dreigingsniveau.
- Het federaal parket bezorgt inlichtingen over het traject van de minderjarige terugkeerders aan de jeugdparquetten.

VOORBEREIDEN

Zodra geweten is over welk jeugdparquet het gaat, wordt de desbetreffende regioverantwoordelijke op de hoogte gebracht door het hoofdbestuur. Deze stemt samen met de regiocoördinator af welk aanbod nodig is bij een effectieve terugkeer en doet de nodige voorbereidingen voor een snelle opstart van de hulp.

In elke regio werden **“wat als”-scenario’s** uitgewerkt waarbij in overzicht werd gebracht welke actoren bereid zijn een rol te spelen in de hulpverlening aan terugkeerders en waarbij de communicatielijnen tussen alle betrokken actoren op punt gesteld werden. Dit maakt het mogelijk om, zodra er een aanmelding zou komen vanuit het jeugdparquet, snel en voorbereid te kunnen handelen in elke regio.

We weten ondertussen uit de praktijk dat het in de meeste gevallen om jonge kinderen gaat (0 -6 jaar). Veel van deze kinderen zijn geboren in IS-conflictgebied, waardoor ze niet beschikken over een officiële geboorteakte. De afstamming van de (vermoedelijke) ouders staat doorgaans niet officieel vast en ze hebben geen Belgische identiteitspapieren. Het zijn met andere woorden kinderen zonder enig verblijfsstatuut.

In dergelijke geval is het aangewezen dat er een voogd NBMV wordt aangeduid. Deze zorgt ervoor dat de identiteits- en verblijfspapieren van het kind in orde worden gebracht. Het vaststellen van de afstamming tussen ouders en kind, gebeurt door de Belgische staat middels DNA-onderzoek.

Al deze procedures kunnen enkele weken tot zelfs maanden tijd in beslag nemen. Dit zorgt vaak voor administratieve belemmeringen (domiciliëring, aansluiten ziekteverzekering, ...). In die gevallen neemt de consulent best contact op met Virna Saenen, aanspreekpunt hoofdbestuur, om samen naar oplossingen op maat te zoeken. Algemene richtlijnen zijn er niet aangezien elke situatie anders is en een aanpak op maat vraagt.

Het ontbreken van verblijfs- en identiteitspapieren vormt evenwel nooit een belemmering om de minderjarige toe te leiden naar de Jeugdhulp. Het decreet Integrale Jeugdhulp definieert een minderjarige als 'iedere natuurlijke persoon die jonger is dan achttien jaar of van wie vermoed wordt dat hij jonger dan achttien jaar is'.

Opgroeien heeft een krachtige **missie**: Het recht op kansrijk opgroeien realiseren voor élk kind en elke jongere in Vlaanderen en Brussel. Een kind is vooral een kind. Een jongere vooral een jongere. Een gezin vooral een gezin. Ze groeien allemaal op in dezelfde samenleving: dat geldt ook voor kinderen (van terugkeerders) uit IS-conflictgebied. We geven zo weinig mogelijk etiketten of labels om kinderen en jongeren zo goed mogelijk deel te laten nemen aan de maatschappij.

Dit ligt tevens in lijn met het Internationale Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK), dat als doel heeft de specifieke rechten van kinderen te beschermen. Het IVRK erkent hun burgerlijke, politieke, economische, sociale en culturele rechten. België ondertekende het IVRK op 26 januari 1990. Het heeft het op 16 december 1991 geratificeerd. België is derhalve verplicht alle artikelen van dit verdrag ten uitvoer te leggen.

KIND EN GEZIN

De heel jonge terugkeerders (0-3 jaar) kunnen steeds terecht bij Kind en Gezin. Het aanbod van Kind en Gezin bestaat o.a. uit preventieve medische screenings (vb. hoortest), vaccinaties, advies rond verzorging en voeding, opvoedingsondersteuning, opvolging van de groei en de ontwikkeling. Verdere vaccinaties – na de leeftijd van 3 jaar – vinden plaats op de medische onderzoeken in de scholen.

OPSTART TRAJECT JEUGDHULP

- Jeugdhulp kan pas effectief actie ondernemen wanneer er een aanmelding vanuit het jeugdparquet is.
- Jeugdparquet meldt aan bij OCJ of vordert de Jeugdrechter. In bijna alle gevallen tot hiertoe wordt de jeugdrechter ingeschakeld. Dit heeft als bijkomend voordeel dat de link gemaakt kan worden tussen informatie uit het juridische luik en de hulpverlening.
- Andere acties (vb. in het kader van veiligheid, DNA-analyse, verblijfsstatuut...) zijn een taak van de federale veiligheids- en inlichtingendiensten en van Justitie.
- Het hulpverleningstraject start met het bepalen van de contouren van het traject (**zie hoofdstuk 5**).
- De focus ligt op de ontwikkeling van het (jonge) kind, op psycho-educatie en op het normaliseren van de situatie waarin het kind zich bevindt. We streven naar een positieve identiteitsopbouw.

AANBOD OP MAAT

zie hoofdstuk 6 en 7

SAMENWERKING

zie **hoofdstuk 8**

VRAAG- EN ANTWOORDFICHE TERUGKEER VAN MINDERJARIGEN UIT OORLOGSGEBIED

Doorheen de jaren zijn vanuit diverse beleidsdomeinen richtlijnen over de terugkeer van minderjarigen ontwikkeld. In deze richtlijnen kunnen actoren binnen hun eigen beleidsveld de relevante informatie terugvinden over diverse aspecten inzake de aanpak van dit fenomeen. Het valt evenwel op te merken dat deze sectorale richtlijnen niet het hele plaatje schetsen vanuit een sector overschrijdend oogpunt.

Vanuit deze vaststelling werd over de sectoren heen een vraag- en antwoordfiche opgemaakt. Deze fiche vormt een instrument om eenduidig een aantal procedures te kaderen en de veelheid aan procedures die worden doorlopen bij minderjarigen die terugkeren uit het oorlogsgebied in Syrië of Irak in een standaarddocument vast te leggen. Dit document vormt geenszins een standaard kader of vaste procedure voor alle minderjarigen. Dit is niet mogelijk, noch wenselijk aangezien elk dossier een aanpak op maat vergt (o.a. afhankelijk van terugkeer met ouder(s) of zonder ouders, leeftijd, familie in België, ...). De vraag- en antwoordfiche wenst daarom eerder een chronologisch overzicht te geven van **mogelijke procedures en relevante actoren** binnen de terugkeer van kinderen uit oorlogsgebied om hierdoor het re-integratietraject efficiënter te laten verlopen.

De fiche gaat als **bijlage 1** aan dit draaiboek.

BEPALEN VAN CONTOUREN VAN TRAJECT

We benaderen het luik 'radicalisering' niet als een op zich staand fenomeen, maar koppelen het steeds aan andere elementen zoals bijvoorbeeld identiteitsontwikkeling.

Om te komen tot een passend hulpverleningstraject voor de minderjarige, is het belangrijk om een correcte inschatting te maken van de situatie. Het doel hiervan is het duidelijker zicht krijgen op de **hulpverleningsnoden én op de mate waarin er sprake is van radicalisering.**

Vanuit Jeugdhulp focussen we uitdrukkelijk op het **hulpverleningsluik**. Maar het hulpverleningstraject moet gekaderd worden binnen een multi agency approach, waarin ook aandacht zal zijn voor het **veiligheidsaspect**.

Iedere jeugdhulpactor waarbij de betreffende jongere wordt aangemeld, zou in staat moeten zijn om een eerste inschatting van de situatie op te maken.

EERSTE INSCHATTING

Wanneer een jeugdhulpactor (binnen een organisatie, of als consulent) signalen van radicalisering opmerkt, kan deze een eerste inschatting maken, eventueel ondersteund vanuit verschillende hoeken.

Mogelijke input

- Is er vanuit het parket informatie over de jongere aangeleverd?
- Is de jongere gekend vanuit een LIVC?
- Merk je zelf signalen die wijzen op radicalisering?

Mogelijke partners

- Bespreken met collega's, teamvergadering.
- Bespreken met de minderjarige
- Dossierbespreking met OTA.
- Contact met consulent OCJ of SDJ (eventueel via consultfunctie).
- Bespreken met referentieconsulent radicalisering (enkel voor consulenten).
- Bespreken met moslimconsulent (enkel voor medewerkers GI).
- Contact met stedelijke radicaliseringsambtenaar, indien beschikbaar in betreffende stad of gemeente.
- Bespreking op lokale partnertafel of LIVC (zie hoofdstuk 7 en 8).

Mogelijke tools

- Radix (radix tool Antwerpen) : de Radix tool wordt in de stad Antwerpen gehanteerd voor het uitwerken van hulpverleningstrajecten. Het instrument kan de hulpverlener helpen om eventuele zorgen rond radicalisering te duiden.
 - o [Radix Tool Antwerpen | Portaal Preventie Gewelddadige Radicalisering en Polarisering \(vlaanderen.be\)](https://www.radix.be/)
- Tool triggerfactoren van de Expertise-unit Sociale Stabiliteit van het Nederlandse ministerie van Sociale zaken en Werkgelegenheid
 - o <https://www.socialestabiliteit.nl/triggerfactoren>

RONDE TAFEL BESPREKING

Wanneer er uit de eerste inschattingsfase onvoldoende duidelijkheid komt over de situering of over het uit te stippelen traject, kan er een diepgaandere fase worden opgestart waarbij er een **ronde tafel** georganiseerd wordt waarbij er vanuit een diverse expertise een traject op maat geadviseerd wordt.

Het is aan te raden om voor elke terugkerende jongere uit IS-conflictgebied, dergelijk ronde tafelmoment te voorzien. Gezien de veelheid aan spelers die bij dergelijke dossiers betrokken zijn, is afstemming tussen alle betrokkenen essentieel.

Doel

Een multidisciplinaire inschatting maken van de situatie en voorstellen formuleren van (vervolg)traject. Indien mogelijk gebeurt dit samen met de minderjarige en zijn context (vb. pleegouders).

Procedure

Wanneer het jeugdparket een aanmelding doet bij het OCJ of een jeugdrechter vordert, kan de consulent van OCJ of SDJ het initiatief nemen om een multidisciplinair assessment uit te voeren. Dit kan evenzeer gebeuren wanneer een consulent in een reeds lopend traject nood heeft aan externe input om het traject rond radicalisering weer vlot te krijgen.

Er wordt een afsprakenkader opgesteld waarin alle aanwezigen samen overeenkomen wat de volgende stappen zijn, wie welke aspecten van de begeleiding op zich neemt en hoe er rekening gehouden zal worden met bijvoorbeeld beroepsgeheim.

- *Externe voorzitter?* De consulent kan, indien gewenst, een aanvraag doen bij de regiocoördinator om een externe voorzitter van de afdeling ACT aan te stellen.

Mogelijke samenstelling

- De consulent, eventueel ondersteund door een referentieconsulent en een lid van het multidisciplinaire regioteam.
- Indien mogelijk de jongere zelf.
- Indien mogelijk de ouder(s) en/of een vertrouwenspersoon.
- Een afvaardiging vanuit het wenselijke of reeds betrokken hulpverleningsaanbod (Jeugdhulp, VAPH, K&G, OCMW, ...).
- Rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp (vb. [Eén gezin - één plan](#))
- Expert diversiteit (vb. OTA).
- Trauma-expert (vb. Solentra)
- CLB medewerker (re-integratie in onderwijs).
- Aanspreekpunt radicalisering binnen Onderwijs (indien nog geen school bekend) via deradicalisering.onderwijs@vlaanderen.be
- Huizen van het Kind of regioteam Kind en Gezin (kinderen onder 3 jaar)
- Lokale radicaliseringsambtenaar.

- Lokale sociale actoren (sociale dienst, OCMW, lokale politie, huisvesting, ...)
- Mogelijke anderen (grootouders, ...).

In hoofdstuk 6 worden deze mogelijke deelnemers uitgebreider voorgesteld, met inbegrip van hun contactgegevens.

Input

- Informatie uit het eerste (voorlopige) assessment.
- De input van de verschillende aanwezigen.

Resultaat

- De consulent heeft de eindregie in handen bij het opmaken van een hulpverleningsplan.
- Er is duidelijkheid over het te volgen traject, met aandacht voor zowel veiligheid, school, lokale aanpak, traumabegeleiding, hulpverlening als ondersteuning in de context.
- Er worden afspraken gemaakt over ieders rol en verantwoordelijkheid in het hulptraject voor de minderjarige.
- De minderjarige wordt maximaal betrokken in het traject, met de nodige zorg voor instemming met de hulp.
- duidelijkheid over (gedeeld) beroepsgeheim en kader voor instemming met informatie uitwisseling (minderjarigen en zijn opvoedingsverantwoordelijken).
- Als er niet rechtstreeks toegankelijk aanbod noodzakelijk is, gebeurt de aanvraag volgens de processen van Intersectorale toegangspoort.
- Indien er op zeer korte termijn crisisbegeleiding of -verblijf noodzakelijk is worden de crisismeldpunten gecontacteerd.
- Indien de inschatting er is dat er een moeilijk te realiseren hulpverleningstraject zal komen, wordt de jeugdhulpregie zo snel mogelijk betrokken.
- Er worden afspraken gemaakt over de manier waarop de afspraken van het plan teruggekoppeld kunnen worden op het van toepassing zijnde LIVC.

HULPVERLENINGSAANBOD RADICALISERING BINNEN JEUGDHULP

Rekening houdend met het resultaat van het assessment zal er een traject op maat van de minderjarige uitgewerkt moeten worden. Aangezien het om een erg diverse doelgroep gaat, kan het **volledige reguliere aanbod van Jeugdhulp** hieronder vervat zitten. Waar nodig kan hieraan ondersteunende **aanvullende expertise toegevoegd** worden of kan er een traject uitgezet worden binnen een specifiek aanbod. Binnen dit hoofdstuk bekijken we het aanbod dat vanuit Jeugdhulp zelf ter beschikking staat, in het volgende hoofdstuk wordt mogelijk aanvullende externe expertise besproken. Indien uit het assessment zou blijken dat niet-rechtstreeks toegankelijke hulpverlening binnen andere sectoren (K&G, VAPH, ...) meer aangewezen is, zal de aanvraag volgens de processen van de intersectorale toegangspoort gebeuren.

• Doelgroep

- Kinderen van ouders die (dreigen te) radicaliseren
- Minderjarigen onder invloed van een haatprediker
- Jonge kinderen van terugkerende ouders uit IS-gebied
- Minderjarige foreign terrorist fighters (FTF)
- Minderjarigen die op het punt staan te vertrekken naar IS gebied
- Minderjarigen die affiniteit tonen met gewelddadig extremistische strekkingen
- ...

• Regulier aanbod

- Pleegzorg
- (Intensieve) mobiele begeleiding
- OOC
- Verblijf – CANO – meer beveiligend verblijf
- Crisisbegeleiding – crisisinterventie
- CBAW
- Ondersteunende begeleiding (ontheming, ...)
- HCA
- Verblijf in een gemeenschapsinstelling

• Ondersteunend aanbod Jeugdhulp

- OTA
- Touter

• Gespecialiseerd aanbod Jeugdhulp

Zoals omschreven is het de expliciete keuze om de begeleiding van minderjarigen met een radicaliseringsproblematiek op te vangen binnen het ruime reguliere aanbod. Behalve de mogelijke ondersteuning door experts, zijn er toch enkele projecten en programma's die ervaring opgebouwd hebben in een meer gerichte begeleiding.

- **Cocon Vilvoorde**

Project R van Cocon Vilvoorde heeft een specifieke aanpak ontwikkeld, waarbij er tegelijk op verschillende domeinen ingezet wordt: laagdrempelig, outreachend, intensief op maat van een jongere, verbindend naar de verschillende partners, ... maar met als centrale aandachtspunt in en met de leefomgeving van de jongere zelf. Het project zelf is afgelopen maar het draaiboek is nog steeds raadpleegbaar.

<http://www.cocon-vilvoorde.be/static/files/attachments/Projecten/Draaiboek%20Project%20R%20multi-agency-approach%20preventieve%20aanpak%20in%20thematiek%20radicalisering.pdf>

- **Touter**

De voorbije jaren heeft de Touter in het project Hou-Vast veel expertise opgebouwd in de intensieve begeleiding van jongeren met een radicaliseringsproblematiek . Dit project werd gefinancierd door Stad Antwerpen. De instroom verliep ook exclusief via de stadsdiensten. In 2018 werd dit project verbreed met eenmalige projectmiddelen van Jeugdhulp, om ook instroom via de gemandateerde voorzieningen mogelijk te maken. De Touter kon hiermee, op jaarbasis, 10 trajecten intensief mobiel begeleiden.

Ook dit project is ondertussen afgerond. Wat niet wegneemt dat de Touter over een diepgaande expertise inzake het begeleiden van jongeren met een radicaliseringsproblematiek beschikt. Zij kunnen altijd geconsulteerd worden voor meer informatie of voor advies.

EXTERNE ONDERSTEUNENDE EXPERTISE

Het opvangen van signalen van radicalisering, en het inschatten van de impact hiervan, kan organisaties en hulpverleners onzeker maken over de mogelijkheden die ze hebben om hier verder mee aan de slag te gaan. Toch is het belangrijk om, net zoals in andere trajecten waar je binnen de hulpverlening mee in aanraking komt, vanuit de eigen expertise te zoeken naar mogelijkheden, krachten en verbinding.

Maar gepaste bijkomende externe ondersteuning, met verschillende expertises, kan cruciaal zijn om te kunnen omgaan met de specificiteit van de problematiek. De inschatting van wat deze ondersteuning kan inhouden en welk aanbod kan ingeschakeld worden kan op verschillende momenten vastgesteld worden, te beginnen bij het assessment zoals besproken in hoofdstuk 4.

TRAUMABEGELEIDING

Voor minderjarige terugkeerders uit conflictgebieden bestaat de mogelijkheid dat ze door in aanraking te komen met de situatie daar ter plekke traumatische ervaringen hebben opgelopen. Ook de terugkeer op zich, en de eventuele scheiding van de contextfiguren kan ingrijpend zijn. Oog voor secundaire traumatisering, verlies van , gescheiden worden van lotgenoten.... Geen aandacht hebben voor deze thema's kan een enorme impact hebben op het succesvol opstarten en verderzetten van een hulpverleningstraject en verdient mede daardoor de grootste zorg.

Het is daarom een belangrijk aandachtspunt om na te gaan of er eventuele bijkomende expertise op dit vlak moet ingeschakeld worden. Hiervoor kan er aangeklopt worden bij het reguliere netwerk van de geestelijke gezondheidszorg.

De expertise die door **Solentra** opgebouwd is inzake traumabegleiding voor kindsoldaten en de begeleidingen in het kader van de vluchtelingenproblematiek werd via een projectovereenkomst met het agentschap Opgroeien verbreed naar de doelgroep van terugkeerders uit conflictgebied. Dit houdt in dat Solentra kan gevraagd worden om mee samen te zitten rond de casus, en hier begeleiding in op te nemen.

WEERBAARHEIDSTRAINING

Het programma 'BOUNCE' van vzw Arktos helpt de veerkracht van (kwetsbare) jongeren tegen radicale invloeden te versterken en maakt hun sociale omgeving bewust. Het betreft een preventief programma dat werd ontwikkeld om gewelddadige radicalisering in een vroeg stadium te voorkomen; ze hebben een aanbod voor jongeren, ouders en eerstelijnsverwerkers en een train-de trainer.

Ze ontwikkelden een tool 'die veerkracht van jongeren versterkt' en hierdoor bijdraagt aan de preventie van (onder andere) gewelddadige radicalisering. Aan de ontwikkeling van deze tool werkten ook heel wat jeugdhulp- en jeugdwerkorganisaties mee:

- Oranjehuis vzw (www.oranjehuis.be)
- Ligand vzw (www.ligand.be)
- Alba vzw (www.alba.be)
- Pimento vzw (www.pimento.be)
- Tumult vzw (www.tumult.be)

De tool is te vinden op [Home \(arktos.be\)](http://Home.arktos.be)

INBEDDING IN EEN MULTI AGENCY AANPAK

De inbedding van een hulpverleningstraject rond radicalisering in een **breder maatschappelijke context** is onontbeerlijk.

VZW DE COCON

ontwikkelde hieromtrent de voorbije jaren veel expertise in de realiteit van Vilvoorde, waarbij er een sterke link gelegd wordt tussen de verschillende lokale partners die werkzaam zijn binnen deze stad. De resultaten van dit project werden gebundeld in een rapport, dat als inspiratiebron gebruikt kan worden in andere steden en gemeenten.

- [Rapport multi agency approach \(PLAN R\) Cocon Vilvoorde](#)

LIVC

Om gepast te reageren op complexe sociale problematieken is een samenspel nodig van – met elkaar verbonden – interventies op diverse levensdomeinen. We vertalen dit vandaag vaak onder de noemer: een integrale of multidisciplinaire benadering. Een dergelijke multidisciplinaire aanpak brengt zo veel mogelijk facetten van een problematiek en zo veel mogelijke perspectieven van een casus bij elkaar.

Daarom werd de LIVC R in het leven geroepen, voluit **Lokale Integrale Veiligheidscel Radicalisering**. De LIVC R is een multidisciplinair casusoverleg met als doel het voorkomen van terroristische misdrijven door de situatie van personen die signalen van radicalisering vertonen gezamenlijk te bespreken en, eventueel, een geïndividualiseerd opvolgingstraject voor hen uit te werken.

LIVC R is in principe minimaal samengesteld uit de burgemeester, de korpschef van de lokale politie en de bevoegde gemeenteambtenaar. De burgemeester kan eveneens andere diensten uitnodigen, waaronder vb. jeugdhulporganisaties. Met de OCJ's en SDJ's werd de afspraak gemaakt dat zij -in zover ze een uitnodiging van de burgemeester daartoe ontvangen –deelnemen aan LIVC R. De burgemeester richt zijn uitnodiging aan de regioverantwoordelijke, welke in zijn regio nagaat wie de meest aangewezen deelnemer aan het overleg is.

Het wettelijk kader van LIVC R is uitgewerkt in de federale wet van 30 juli 2018 tot oprichting van lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme en het Vlaams decreet van 21 mei 2021 houdende de machtiging van de Vlaamse deelnemers aan en de regeling van de modaliteiten van deelname aan de lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme. De wet omvat de centrale krijtlijnen en een aantal voorwaarden waaraan het casusoverleg moet voldoen. Het doet daarbij uitdrukkelijk beroep op **artikel 458ter van het Strafwetboek** en maakt het op deze manier mogelijk **het beroepsgeheim tijdens het casusoverleg in bepaalde mate en onder bepaalde voorwaarden te doorbreken**. Het Vlaamse decreet bevat de machtiging van en bepaalt de modaliteiten van deelname voor de Vlaamse diensten en voorzieningen en gesubsidieerde organisaties om deel te nemen aan hetzelfde overleg.

In het kader van het nieuw decreet rond de LIVCR werd er [een draaiboek](#) opgemaakt voor socio-preventieve actoren. Het is opgevat als een Q en A waarin je antwoorden vindt op vragen als 'wat is een LIVC?', 'wie wordt uitgenodigd op een LIVC?', 'is deelname verplicht?', etc.

ONDERWIJS

Samenwerking met de onderwijspartners is essentieel in de multi agency aanpak, zowel voor jongeren met een (vermoeden van) radicalisering als voor de terugkeerders uit IS-conflictgebied. Binnen onderwijs kan men ondertussen terugkijken op een brede kennis van het fenomeen en werden er tal van hulpmiddelen ontwikkeld om de scholen en de minderjarigen bij te staan in hun trajecten m.b.t. radicalisering.

Meer weten? [Hulp en leermiddelen bij radicalisering \(vlaanderen.be\)](https://www.vlaanderen.be/hulp-en-leermiddelen-bij-radicalisering)

Zeker voor minderjarige terugkeerders uit IS-conflictgebied is het aangewezen om onderwijs tijdig te betrekken in functie van afstemming, **ook wanneer er nog geen school toegekend is**. Dit met het oog op het delen van info over het traject van de jongeren aangezien dit gevolgen heeft voor de plaats waar het kind terechtkomt. Daarnaast kan het Departement Onderwijs & Vorming ook, samen met het Agentschap voor onderwijsdiensten, info geven rond zaken als inschrijvingsrecht, begeleiding op school, een overzicht van scholen met vrije plaatsen etc. Zodra er meer duidelijkheid is m.b.t. het gekozen onderwijsnet en/of school worden de koepel/netgebonden referentiepersonen gericht betrokken. Zij ondersteunen het betrokken CLB en de betrokken school.

Het Departement Onderwijs en Vorming wordt – net zoals het agentschap Opgroeien – rechtstreeks door OCAD geïnformeerd zodra er een grote waarschijnlijkheid is dat een minderjarige zal terugkeren. Het Departement Onderwijs en Vorming informeert vervolgens de **referentiepersonen onderwijs/CLB van de koepels/netten/GO!**. In die zin hoeft de hulpverlener niet te vrezen voor het delen van informatie over de terugkeerders aangezien de onderwijspartners deze al rechtstreeks van de veiligheidsdiensten ontvangen hebben.

Instroom in het onderwijs is een cruciaal element in het traject van de minderjarige en bij de (her)integratie in onze samenleving. Hier dient tijdig bij stil gestaan te worden. Onderwijs is een belangrijke partner wil men -van zodra mogelijk- een geslaagde inschrijving in een school realiseren. Ook school/CLB moeten zich immers op deze nieuwe uitdaging kunnen voorbereiden en bovendien is er in verschillende regio's sprake van overbezetting of wachtlijsten. De regelgeving stelt ook dat minderjarigen binnen de zestig dagen na aankomst op ons grondgebied moeten voldoen aan de leerplicht.

Contactgegevens: deradicalisering.onderwijs@vlaanderen.be

LIJST VAN AFKORTINGEN

ACT	Afdeling Continuïteit en toegang
CANO	Centrum voor Actieve Netwerkontwikkeling en Omgevingsondersteuning
CBAW	Contextbegeleiding in functie van autonoom wonen
CLB	Centrum voor Leerlingenbegeleiding
GI	Gemeenschapsinstellingen
HCA	dienst voor Herstelgerichte en Constructieve Afhandeling
IS	Islamitische Staat
ITP	Intersectorale toegangspoort
K&G	Kind en Gezin
LIVC	Lokale integrale Veiligheidscel
LTF	Local Task Force
NRTJ	Niet rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp
OCAD	Orgaan voor de coördinatie en analyse van dreiging
OCJ	Ondersteuningscentrum Jeugdzorg
OOC	Onthaal-, observatie- en oriëntatiecentrum
OSD	Afdeling Ondersteuningscentra en sociale diensten jeugdrechtbank
OTA	Ondersteuningsteam allochtonen
RTA	Radix Tool Antwerpen
SDJ	Sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulp
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap

BIJLAGE : VRAAG- EN ANTWOORDFICHE MET BETREKKING TOT DE TERUGKEER VAN MINDERJARIGEN UIT OORLOGSGEBIED (SYRIË/IRAK)

Aan de hand van onderstaande vraag- en antwoordfiche wensen we een overzicht te geven van mogelijke procedures en relevante actoren en willen we een antwoord bieden op de meest prangende vragen bij de terugkeer van minderjarigen uit oorlogsgebied (Syrië/Irak). Dit document vormt echter geenszins een standaard kader of vaste procedure voor alle minderjarigen. Dit is niet mogelijk, noch wenselijk aangezien elk dossier een aanpak op maat vergt (o.a. afhankelijk van terugkeer met ouder(s) of zonder ouders, leeftijd, familie in België, ...).

Inhoudstafel

1. Procedure vóór aankomst op ons grondgebied
2. Procedure bij aankomst op ons grondgebied
3. Procedure bij eerste opvang
4. De procedure rond afstamming
5. Het LTF en de LIVC R
6. Onderwijs
7. Welzijn
8. Hulp- en dienstverlening aan gedetineerden
9. Contactgegevens

PROCEDURE VÓÓR AANKOMST OP ONS GRONDGEBIED

1.1 Hoe verloopt de procedure vóór aankomst op ons grondgebied?

In geval van repatriëring uit Syrië/Irak van moeder en kind of eventueel kind alleen, zullen er steeds voorafgaand coördinatievergaderingen georganiseerd worden tussen alle betrokken veiligheidsdiensten. Dit soort van operaties vraagt echter om de nodige discretie en geheimhouding, dit zowel omwille van veiligheidsredenen als omwille van diplomatieke redenen. Er bestaan vaste afspraken en verschillende scenario's die afhankelijk van de voorliggende situatie toegepast worden.

In elk geval is het zo dat we wanneer er gesproken wordt over "de procedure voor terugkeerders", we een duidelijke tweedeling dienen te maken tussen wat voorafgaat aan de feitelijke aankomst in België, en alles wat erna komt. Zolang het individu geen voet aan grond heeft gezet in België, kan en zal er enkel de hoogstnodige informatie gedeeld worden met een heel beperkt aantal partners. Het betreft hier bij de Vlaamse overheid het Agentschap Opgroeien en het Departement Onderwijs en Vorming. Deze actoren ontvangen een fiche ter aankondiging van een nakende terugkeer (zonder concrete terugkeerdatum). De lokale besturen worden in deze fase niet betrokken. Dit is ook niet mogelijk aangezien er in deze fase nog niet geweten is in welke gemeente de minderjarige zal gaan wonen.

PROCEDURE BIJ AANKOMST OP ONS GRONDGEBIED

2.1 Wie bepaalt bij aankomst in België waar de minderjarige in eerste instantie zal opgevangen worden?

Tijdens de voorafgaande coördinatievergaderingen wordt bekeken welke procedure de politie- en andere diensten zullen volgen bij landing. De politie staat in voor het afschermen van de minderjarige van de pers en voor het overbrengen van de kinderen naar hun eerste opvangplek.

Eens terug in België is het aan het jeugdparket om te bepalen waar en hoe de minderjarige wordt opgevangen. In principe zijn de parketten pas bevoegd als de minderjarige toekomt in België, dus pas dan kunnen er formele beslissingen worden genomen. In de praktijk is er meestal al een grondige voorbereiding gebeurd (bijvoorbeeld sociale onderzoeken bij de familie).

2.2 Welk jeugdparket zal bevoegd zijn bij aankomst van de minderjarige en wat zijn diens mogelijkheden?

Om te beoordelen welk parket bevoegd is, wordt er - met inachtneming van de wettelijke bevoegdheidsregels van art. 44 Jeugdbeschermingswet 1965 - naar de concrete casus gekeken: is er nog een link met de laatste woonplaats? Zijn er nog aanwezige grootouders of een andere familiale context waarop eventueel beroep kan gedaan worden en zo ja, waar zijn zij woonachtig? Is de casus van de minderjarige reeds bekend bij een jeugdparket? enz. Op basis van deze informatie wordt bekeken welk parket het nauwste aansluit bij de context van de minderjarige en bijgevolg het meest aangewezen is om de casus verder op te volgen.

Tevens zal het parket de opdracht geven aan de lokale politie om de minderjarigen over te brengen naar een eerste geschikte opvangplaats. Gezien de context en omstandigheden in het conflictgebied wordt in principe doorgaans geoordeeld dat de kinderen best eerst naar een ziekenhuis gaan.

Onmiddellijk na deze plaatsing kan het Parket de jeugdrechter vorderen bij hoogdringendheid¹. Of deze stap al dan niet genomen wordt is een autonome beslissing van het parket. Indien de jeugdrechter niet bij hoogdringendheid² gevat wordt, zegt de wetgeving dat er altijd eerst moet nagegaan worden of vrijwillige hulpverlening tot de mogelijkheden behoort. In dat geval kan het Parket de keuze maken om aan te melden bij een ondersteuningscentrum jeugdzorg of vertrouwenscentrum kindermishandeling, of om de kinderen door te verwijzen naar de vrijwillige jeugdhulp. Deze laatste situaties zijn in theorie mogelijk, doch in de praktijk weinig realistisch.

¹ In tegenstelling tot de niet hoogdringende gerechtelijke hulp, moet bij "hoogdringendheid" niet voorafgaand aangetoond worden dat vrijwillige hulp mogelijk is.

Normaal gezien kan parket pas JR vorderen indien ze kan aantonen dat alles geprobeerd is om de hulp in de vrijwilligheid te houden. Dit doet ze door de situatie aan te melden bij het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ), waarna OCJ een onderzoek maatschappelijke noodzaak opstart. Dit onderzoek kan wettelijk tot 65 dagen duren.

Soms is het nodig om veel sneller te handelen in acute situaties, daarvoor dient hoogdringendheid. Dan kan parket rechtstreeks de JR vorderen. Dewelke dan eerst een maatregel neemt en pas daarna laat onderzoeken of vrijwillige hulp mogelijk is.

² Parket kan na aanmelding of na ontvangen van proces verbaal door politie beslissen om de situatie niet door te sturen naar de JR, vb. als men de feiten (MOF) of de situatie (VOS) niet ernstig genoeg vindt

2.3 Welke instantie is bevoegd ten aanzien van de meerderjarige moeder die mee gerepatrieerd wordt?

Het federaal parket is bevoegd voor de moeders die terugkeren. Over het algemeen werden deze vrouwen veroordeeld bij verstek wegens terroristische misdrijven en worden ze bijgevolg bij aankomst aangehouden in uitvoering van de gevangenisstraf. Eens aangekomen in België, kunnen deze vrouwen verzet aantekenen tegen het verstekvonnis en wordt de zaak opnieuw behandeld door de correctionele rechtbank. De correctionele rechtbank zal een nieuw vonnis uitspreken. Het jeugdparquet kan zich bevragen bij het federaal parket over het verstekvonnis, de stand van zaken van de verzetprocedure, het nieuwe vonnis, ... Het jeugdparquet kan zich ook informeren over naar welke gevangenis de vrouw werd gebracht, over eventuele detentiemodaliteiten enz. Ook indien de vrouw wordt vrijgelaten onder voorwaarden, kan het jeugdparquet zich informeren hoe dit verloopt en de jeugdrechter hiervan inlichten. Kortom het jeugdparquet is een belangrijke partner om deze informatie mee te delen en bepaalde stukken hieromtrent (vb. de strafrechtelijke vonnissen, beslissing vrijlating onder voorwaarden) toe te voegen aan het jeugdrechtbankdossier.

In zover er een consulent van de sociale dienst jeugdrechtbank of van het ondersteuningscentrum jeugdzorg betrokken is, zal deze moeder contacteren ifv het sociaal onderzoek dat wordt gevoerd. Voor vragen over haar kind kan de moeder zich met andere woorden tot de bevoegde consulent richten.

PROCEDURE BIJ EERSTE OPVANG

3.1 Hoe ziet de eerste (nood)opvang er in een ziekenhuis uit?

De FOD Volksgezondheid geeft aan dat er geen standaardprocedure of checklist bestaat.³ Wel gaat men er bij de FOD Volksgezondheid van uit dat er een “all round” check-up gebeurt, en dat de ziekenhuizen rekening houden met de context van de kinderen.

3.2 Wie zorgt voor de verdere medische opvolging van de minderjarige?

Degene die het ouderlijke gezag over het kind uitoefent, is verantwoordelijk voor de medische zorgen van het kind. Zij kunnen bij de huisarts of andere gezondheidsmedewerkers terecht om de gezondheid van de kinderen op te volgen. Aandachtspunten zijn (voor zover deze niet tijdens de eerste opvang in het ziekenhuis aandacht kregen):

- Vaccinatiestatus: link met inhaalvaccinaties Hoge Gezondheidsraad. Zodra kinderen ingeschreven zijn in een school kan dit luik opgenomen worden door het CLB. Bij de begeleiding van minderjarige terugkeerders gebruiken de CLB's een vragenlijst om o.m. zicht te krijgen op de gezondheidszorg rond de betrokkene. Ook gaan ze de vaccinatiestatus na en kunnen ze zorgen voor inhaalvaccinaties volgen

³ De FOD Volksgezondheid stelt dat dit het geval is voor alle Belgen die (terug)komen uit het buitenland/conflictgebied en dat er dus voor de terugkeerders uit Syrië/Irak geen speciale procedure is. Verder stellen ze dat de context van asielzoekers (waar Fedasil/ DVZ de TBC-testing doet) toch wel anders is. De (meeste van deze) personen worden immers opgevangen in gemeenschappelijke opvangcentra, waar het risico op besmetting/uitbraken groter is.

de richtlijnen van het Agentschap Zorg en Gezondheid (zoals zij dat ook doen voor andere kinderen die uit het buitenland komen of kinderen die niet alle vaccinaties toegediend kregen).

- Tuberculosescreening: intradermo zelf zetten of verwijzen naar consultatiecentrum Vlaamse Vereniging voor Respiratoire Gezondheidszorg en Tuberculosebestrijding (VRGT).
- Ziektescreening.

3.3 Welke mogelijkheden heeft de jeugdrechter?

Wanneer de jeugdrechter gevat wordt, kan deze een jeugdhulpmaatregel opleggen aan de teruggekeerde minderjarigen. Vanaf dat moment is de sociale dienst jeugdrechtbank betrokken in de begeleiding en de hulpverlening aan de minderjarige terugkeerder. De consulent van de sociale dienst van de jeugdrechtbank krijgt van de jeugdrechter de opdracht om een maatschappelijk onderzoek te voeren en advies uit te brengen over de wenselijke toekomstige hulpverlening. Eens het maatschappelijk onderzoek afgerond legt de jeugdrechter een nieuwe jeugdhulpmaatregel op of verlengt hij de bestaande jeugdhulpmaatregel, welke door de consulent wordt opgevolgd en geëvalueerd.

Deze jeugdhulpmaatregel is sterk afhankelijk van de individuele casus. Deze minderjarigen kunnen – net als alle andere minderjarigen- terecht in alle vormen van het jeugdhulpaanbod in Vlaanderen, bv. plaatsing in jeugdhulpvoorziening, pleegzorg, ambulante begeleiding, familiale context, Er wordt altijd individueel en op maat gewerkt waarbij rekening wordt gehouden met de wensen, de noden, de veiligheid en de mogelijkheden van de minderjarige zelf en zijn/haar netwerk (ouders, grootouders, ...).⁴

Alle partners die een rol kunnen spelen in het maatschappelijk onderzoek en in de uitvoering van de jeugdhulpmaatregel, kunnen door de consulent gecontacteerd of samengebracht worden op een rondetafel.

Indien er sprake is van een moeder die in de gevangenis verblijft is dit een element waarmee rekening wordt gehouden (bijvoorbeeld voor het uitwerken van een bezoeksregeling) zoals in elk ander dossier van de jeugdrechtbank waarbij een ouder in de gevangenis zit. Er is geen verschil in behandeling.

Ook indien de moeder niet (meer) in de gevangenis verblijft, zal de jeugdrechter, zoals in elk ander dossier waarbij een kind geplaatst is, beslissen over de contacten (wijze, frequentie, ...) tussen ouder en kind. De consulent van de sociale dienst zal in elk geval contact dienen op te nemen met de moeder, ongeacht of ze gedetineerd is of niet.

3.4 Kan de jeugdrechter opleggen dat een kind van maximaal 3 jaar in de gevangenis geplaatst wordt bij zijn moeder?

Het feit dat de moeder in de gevangenis verkeert is een element waarmee rekening wordt gehouden zoals in elk ander dossier van de jeugdrechtbank waarbij een ouder in de gevangenis zit. Er is geen verschil in behandeling. Een jeugdrechter kan aan een minderjarige geen verblijf in een gevangenis opleggen⁵. Het kind – jonger dan 3 jaar- kan wel toevertrouwd worden aan de moeder. In de gevangnissen van Brugge, Lantin en

⁴ Voor meer info: https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/publications/jij-en-sdj_nl.pdf

⁵ De jeugdrechter kan een jongere die een delict heeft gepleegd of hiervan wordt verdacht wel in een gemeenschapsinstelling plaatsen. In een open campus is dat mogelijk vanaf 12jaar, in een gesloten campus vanaf 14 jaar. Minderjarigen kunnen ook in het Vlaams detentiecentrum terecht komen na uithandengeving door een jeugdrechter. Dat betekent dat de jongere niet langer onder de bepalingen van het jeugddelictrecht vallen, maar de gewone strafrechtelijke procedure voor meerderjarige delictplegers doorloopt. Dit kan enkel wanneer de minderjarige 16 jaar was op het moment van het plegen van het delict.

Berkendaal kunnen moeders vervolgens hun kinderen van maximum drie jaar oud bij zich houden. Zij verblijven in een aangepaste cel en krijgen speciale begeleiding. Een kind kan niet langer dan de leeftijd van drie jaar bij zijn moeder in gevangenschap blijven. Na deze periode moet gezocht worden naar een andere oplossing en kan het kind bijvoorbeeld in een pleeggezin geplaatst worden.

3.5 Welke connectie is er tussen het dossier van het kind en het dossier van de moeder binnen detentie?

Er dient een onderscheid gemaakt te worden tussen het strafdossier van de moeder en het dossier van de minderjarige op de jeugdrechtbank. Een jeugdrechter zal enkel oordelen op basis van de stukken in het dossier van de jeugdrechtbank. De jeugdrechter kan dus nooit een beslissing nemen op grond van geheime stukken die niet in zijn dossier staan. Het jeugdparquet kan kopijen van stukken uit het strafdossier van de moeder laten toevoegen aan het jeugddossier. Dit gebeurt dan in overleg met het federaal parket die titularis is van het strafdossier van de moeder. Het zijn de parketten die zullen uitmaken of het opportuun is en of de toevoeging van bepaalde stukken van het strafdossier aan het jeugddossier het onderzoek niet in gevaar zullen brengen.

De consulent van de sociale dienst van de jeugdrechtbank zal geen inzage hebben in het strafdossier zelf. Dit is normaal gezien niet nodig vermits kopijen van relevante stukken in het jeugddossier kunnen gevoegd worden door het jeugdparquet. Het is aangewezen dat de consulent van de sociale dienst van de jeugdrechtbank contact opneemt met het jeugdparquet indien hij informatie wenst over de moeder (strafrechtelijke veroordeling, strafmaat, plaats van detentie, vrijlating onder voorwaarden enz.).

Omgekeerd zullen stukken uit het jeugddossier nooit in het strafdossier van de moeder terechtkomen.

DE PROCEDURE ROND AFTAMMING

4.1 Wat gebeurt er indien er geen geboorteakte van de minderjarige is en bijgevolg de afstamming niet kan vastgesteld worden?

Indien een minderjarige in ons land werd geboren en vervolgens mee afreisde naar oorlogsgebied is er in principe steeds een geboorteakte waardoor er geen probleem is om de afstamming vast te stellen. Indien kinderen echter geboren werden in het oorlogsgebied is er wellicht geen geboorteakte en dus ook geen wettelijke basis op vlak van afstamming. In dat geval zijn er meerdere mogelijkheden:

1. Er wordt een vrijwillige DNA-test bij de minderjarige en zijn/haar ouder(s) afgenomen door FOD Buitenlandse Zaken. De resultaten – met inachtneming van het medische beroepsgeheim- worden meegedeeld aan het parket. Op die manier kan een link tussen beide partijen aangetoond worden. De DNA-test op zich is echter niet voldoende om de afstamming wettelijk vast te stellen. Er zal daartoe nog steeds een procedure nodig zijn voor de familierechtbank. Kanttekening hierbij is dat indien de minderjarige een Belgische moeder heeft en het verwantschap door middel van DNA kan aangetoond worden, de minderjarige de Belgische nationaliteit zal verwerven. In het geval dat de vader over de Belgische nationaliteit beschikt en niet officieel getrouwd is met een niet-Belgische moeder, dan kan het kind slechts de Belgische nationaliteit verwerven indien de vader het kind erkent. Indien de vader voor de formele erkenning overleden is, kan de minderjarige op deze basis de Belgische nationaliteit en bijhorende consulaire bescherming in principe niet meer krijgen. Dit is ook zo in het geval dat de biologische afstamming met de overleden vader kan vastgesteld worden. Andere kanttekening moet er ook gemaakt

worden bij de casussen waarbij het kind in het buitenland is geboren én de ouders Belg zijn, maar ook in het buitenland werden geboren: als je kind in het buitenland geboren is, en je bent zelf als Belg ook in het buitenland geboren, wordt je kind pas Belg nadat je als ouder een verklaring aflegt. Deze verklaring moet binnen een termijn van 5 jaar na de geboorte van het kind gebeuren. Om dit te kunnen doen hoef je niet noodzakelijk het ouderlijk gezag uit te oefenen. In bepaalde gevallen zit er dus ook een grens van 5 jaar op de mogelijkheid om je kind de Belgische nationaliteit te geven. Andere manieren dienen dan gezocht te worden om de Belgische nationaliteit alsnog te krijgen omdat anders staatloosheid dreigt.

2. Het al dan niet in detentie zijn of in het buitenland verblijven van de ouder(s) heeft juridisch geen impact op de procedure voor de familierechtbank. Dit kan de zaken natuurlijk wel enigszins bemoeilijken op praktisch vlak. De familierechtbank gaat dan na wat haalbaar is en neemt een beslissing in die specifieke casus.
3. Indien beide ouders overleden zijn kan de familierechtbank op vraag van de partijen ook tussen beide komen en kan geprobeerd worden om DNA van de grootouders af te nemen. Ook zal de vrederechter dan een burgerlijke voogd aanstellen (een voogdij is iets anders dan een procedure afstamming). Deze beslissing wordt gemaakt door middel van een burgerrechtelijke regeling die het ouderlijk gezag vervangt. Er wordt in eerste instantie gekeken of er familieleden zijn die deze taak willen opnemen. Als dat niet het geval is krijgt het OCMW van de verblijfplaats deze taak toegewezen.

Zolang de afstamming wettelijk niet vaststaat, (dus ook al bestaat er reeds een DNA-test) kan de minderjarige beschouwd worden als een Niet Begeleide Minderjarige Vreemdeling (NBMV). De afstamming moet immers wettelijk vastgesteld worden. De dienst voogdij zal dan ingeschakeld worden en een voogd aanduiden. Deze laatste zal ervoor zorgen dat het kind administratief in orde is (verblijfsstatuut, medische zorg, school).

Eens de afstamming vaststaat, ontvangt de minderjarige een vervangende geboorteakte en stopt de procedure van NBMV.⁶

Kanttekening hierbij: Als een ouder ontzet wordt uit zijn ouderlijk gezag dan wordt een pro-voogd aangesteld. Dit is een procedure voor de jeugdrechtbank.

BESPREKING VAN DE MINDERJARIGE OP OVERLEGPLATFORMEN: LTF (LOCAL TASK FORCE) EN LIVC R (LOKALE INTEGRALE VEILIGHEIDSCEL RADICALISERING)

Eenmaal beslist is in welke gemeente de moeder zich zal vestigen (in de praktijk zal dit initieel doorgaans een penitentiaire instelling zijn), en/of eenmaal geweten is waar de minderjarige zal geplaatst worden, kan er een lokale opvolging op gang komen die zowel sociaal preventief als curatief van aard kan zijn of een combinatie.

⁶ De hamvraag is of er iemand in het land is die het kind wettelijk kan vertegenwoordigen.

- Als er geen ouders in België zijn, (ongeacht of ze al dan niet in detentie zijn): via voogd NBMV (die heeft administratieve/procedurele rechten maar geen ouderlijk gezag). Dit ontheft de ouders niet uit hun bevoegdheden. Ze kunnen alleen hun bevoegdheden niet uitoefenen omwille van praktische onbereikbaarheid, en daarom wordt er een voogd NBMV aangeduid;
 - Als er wél ouders zijn, maar ze zijn uit hun rechten ontzet (rechterlijke beslissing, ongeacht of die ouders al dan niet in detentie zijn): via burgerrechtelijke voogd (andere procedure dan voogd NBMV). Het basisprincipe is dat de ouder zijn ouderlijke bevoegdheden behoudt, ook als hij/zij in detentie is, tenzij een rechter hem/haar uit zijn ouderlijk gezag ontzet heeft.
- Opmerking: Daarnaast bestaat ook nog de mogelijkheid van een pleegvoogdij, maar dat wordt in de praktijk haast nooit toegepast.

5.1 Kunnen minderjarigen besproken worden op een LTF?

Een LTF is een lokaal georganiseerd overlegplatform waar informatie tussen de nationale en de lokale veiligheidspartners – tussen politie en inlichtingendiensten - wordt uitgewisseld en waardoor de opvolging van radicaliserende individuen en groeperingen op lokaal niveau wordt verzekerd.

Een moeder die met kinderen uit conflictzone terugkeert zal steeds besproken en opgevolgd worden op een LTF. In de marge hiervan zal ook de familiale situatie geschetst worden, en kunnen de kinderen dus ook mee aan bod komen.

Maar ook wanneer minderjarigen niet begeleid teruggekeerd zijn, kunnen zij binnen de LTF aan bod komen. Afhankelijk van het risico dat zij vormen, zal de opvolging zelf meer toevertrouwd worden aan de LIVC R dan aan de LTF.

Een LIVC R is een multidisciplinair casuoverleg voorgezeten door de burgemeester (of zijn medewerker) met als doel het voorkomen van terroristische misdrijven door de situatie van personen die signalen van radicalisering vertonen gezamenlijk te bespreken en, eventueel, een geïndividualiseerd opvolgingstraject voor hen uit te werken. In het kader van terugkeerders, en nog meer voor minderjarigen afkomstig uit een conflictzone, zal dit platform echter eerder een curatieve rol spelen, met als doel (her)integratie.

Indien men binnen de LTF van oordeel is dat de minderjarige best (ook) op een LIVC R besproken wordt, zal de information officer die deel neemt aan de LTF daartoe de burgemeester van de betrokken gemeente verwittigen. Al dient toegevoegd te worden dat het niet de LTF is die beslist wie wel en niet besproken wordt op een LIVC R. Deze beslissing ligt bij de burgemeester.

5.2 Dient elke minderjarige besproken te worden op een LIVC R?

De vraag werpt zich regelmatig op of alle teruggekeerde minderjarigen al dan niet dienen besproken en opgevolgd te worden op een LIVC R. Het antwoord daarop is niet zo eenduidig. Vast staat dat niet iedereen zomaar onderwerp kan uitmaken van een bespreking op de LIVC R. Binnen het wettelijk kader wordt bepaald dat er minimaal sprake moet zijn van een preventieve insteek. Meestal zijn er al bepaalde bezorgdheden of signalen van radicalisering aanwezig alvorens een individu besproken wordt. De signalen hoeven daarom nog geen normen te overschrijden, maar kunnen een teken aan de wand zijn van een voedingsbodem voor (gewelddadige) radicalisering. Minderjarigen die terugkeerden werden vaak geconfronteerd met traumatische ervaringen (bombardementen, de kampen, ontsnappingspogingen, mensensmokkelaars, etc.). Bovendien vormt de (gewezen) aanwezigheid van een minderjarige in een conflictgebied steeds een risicofactor. Deze elementen rechtvaardigen een bespreking binnen een LIVC R en zorgen er ook voor dat een bespreking effectief aangewezen is. Het voordeel van een bespreking in een LIVC R, is dat een bespreking van het kind als onderdeel van de gehele (familiale) context mogelijk is. Immers, hulpverleners hebben vaak vragen hoe het zit met de moeder, de vader, etc. De LIVC R is dan ook het platform bij uitstek voor de bij de minderjarige betrokken Vlaamse diensten om informatie met elkaar te delen. Het is namelijk in het belang van het kind dat de betrokken diensten met elkaar samenwerken en hun dienstverlening op elkaar afstemmen. Op een LIVC R wordt immers niet alleen eventueel risicogedrag besproken, maar ook worden positieve factoren en evoluties besproken.

Om bij de bespreking op een LIVC R een volledig zicht te krijgen op de familiale context en de noodzakelijke informatie-uitwisseling tussen alle betrokken Vlaamse diensten mogelijk te maken, is het aangewezen dat de burgemeester dus zo snel mogelijk een LIVC R over de teruggekeerde minderjarige opstart en minstens volgende diensten mee uitnodigt:

- de consulent van het ondersteuningscentrum jeugdzorg (OCJ) of sociale dienst jeugdrechtbank (SDJ). Deze uitnodiging dient te verlopen via de desbetreffende regioverantwoordelijken. De

contactgegevens van de regioverantwoordelijken zijn bekend bij VVSG (zie punt 9 voor contactgegevens VVSG).

- een vertegenwoordiger van het CAW Limburg (bij hen zijn de consultants radicalisering ondergebracht) of een vertegenwoordiger van de voorziening die de gedetineerde begeleidt tijdens detentie
- onderwijsinstellingen
- justitiehuisen

Een belangrijk aandachtspunt bij het bespreken van casussen waarbij minderjarigen in beeld komen zijn de gewaarborgde rechten van het kind. Deze zijn opgenomen in het VN-Verdrag inzake de rechten van het kind, kortweg het Kinderrechtenverdrag. Kinderrechten hebben betrekking op personen jonger dan 18 jaar, of minderjarigen. Vlaanderen keurde het Kinderrechtenverdrag goed bij decreet van 15 mei 1991 en moet hier dus steeds gehoor aan geven bij initiatieven die impact kunnen hebben op kinderen en jongeren. Deze rechten moeten vertrekken vanuit een beschermingsperspectief waarbij in eerste instantie moet worden ingezet op preventie. Een belangrijke tool om een beter begrip van de noden en rechten van de minderjarigen te krijgen is het stappenplan over het belang van het kind. Om op een adequate manier dit belang van het kind af te wegen tegenover belangen van andere betrokkenen kan [deze tool](#) een handig kader bieden.

ONDERWIJS

6.1 Op welke manier komt onderwijs in beeld?

Zoals reeds hoger vermeld wordt het Departement Onderwijs en Vorming geïnformeerd zodra er een grote waarschijnlijkheid is dat een minderjarige zal terugkeren. Het Departement Onderwijs en Vorming informeert vervolgens de referentiepersonen onderwijs/CLB van de koepels/netten/GOI.

Het is aangewezen dat de consultant van de jeugdrechtbank onderwijs tijdig betreft in functie van de afstemming, ook wanneer er nog geen school toegekend is. Dit met het oog op het verkrijgen van info over het traject van de jongeren en eventuele gevolgen voor de plaats waar een kind terecht komt. Daarnaast kan het Departement Onderwijs & Vorming ook, samen met het Agentschap voor onderwijsdiensten, info geven rond zaken als inschrijvingsrecht, begeleiding op school, een overzicht van scholen met vrije plaatsen etc. Zodra er meer duidelijkheid is m.b.t. het gekozen onderwijsnet en/of school worden de koepel/netgebonden referentiepersonen gericht betrokken. Zij ondersteunen het betrokken CLB en de betrokken school.

Instroom in het onderwijs is een cruciaal element in het traject van de minderjarige en bij de (her)integratie in onze samenleving. Hier dient dan ook tijdig bij stil gestaan te worden. Onderwijs is dan ook een belangrijke partner wil men -van zodra mogelijk- een geslaagde inschrijving in een school realiseren. Ook school/CLB moeten zich immers op deze nieuwe uitdaging kunnen voorbereiden en bovendien is er in verschillende regio's sprake van overbezetting of wachtlijsten. De regelgeving stelt ook dat minderjarigen binnen de zestig dagen na aankomst op ons grondgebied moeten voldoen aan de leerplicht.

Voor meer info: zie specifiek [draaiboek van het Departement Onderwijs en Vorming](#).

WELZIJN

7.1 Welke mogelijkheden bestaan er in kader van traumabegeleiding?

Jeugdhulp Vlaanderen subsidieert [Solentra](#) voor het aanbieden van traumabegeleiding voor de minderjarigen wanneer ze hiertoe gevraagd worden. Dit aanbod van Solentra is rechtstreeks toegankelijk. Het kan ook worden opgelegd door de jeugdrechter.

HULP- EN DIENSTVERLENING AAN GEDETINEERDEN

De gedetineerde moeders krijgen in de gevangenis toegang tot het aanbod van Vlaamse hulp- en dienstverlening. Specifiek voor de doelgroep die door OCAD opgevolgd worden ikv radicalisering is er een team van consulenten radicalisering die vanuit CAW Limburg over heel Vlaanderen en Brussel worden ingezet om begeleiding met oog op disengagement te bieden. Maar ook de andere diensten binnen de hulp- en dienstverlening kunnen ingezet worden, afhankelijk van de noden van gedetineerde:

- Justitieel welzijnswerk (CAW) staat in voor algemene hulpverlening: schuldenproblematiek, huisvesting, directe sociale omgeving, voorbereiding re-integratie.... Deze dienst kan bijvoorbeeld ondersteunen wanneer er problemen zijn in de ouder-kind-relatie.
- Het Centrum Geestelijke gezondheidszorg staat in voor behandeling van psychologische tweedelijnsproblematiek, wat vaak voorkomt in dossiers van radicalisering. Het kan over diverse problematieken gaan, maar trauma komt bij deze gedetineerde moeders vaak voor.
- VDAB komt vooral aan bod wanneer het traject richting re-integratie wordt ingezet.
- Onderwijs (LIGO of CVO's): onderwijs is belangrijk wanneer de gedetineerde bijvoorbeeld geen secundair diploma heeft. Het is ook een instrument om gedetineerden terug perspectief te geven, wat het traject richting disengagement in een goede richting kan helpen.
- Vorming of training, vb. Het trainen van sociale vaardigheden. Dit soort aanbod wordt vaak door De Rode Antraciet georganiseerd.
- VAPH: in sommige gevallen kan er sprake zijn van een verstandelijke beperking en is ondersteuning door een VAPH-voorzieningen belangrijk.
- ...

Tijdens het casuoverleg in de gevangenis wordt alle beschikbare info samengebracht en wordt nagegaan wat er tijdens en na detentie dient te gebeuren met oog op re-integratie. Daar wordt per dossier bekeken welke diensten betrokken moeten worden.

CONTACTGEGEVENS

Waar kan ik terecht in geval van vragen?

- Centraal aanspreekpunt radicalisering

Emilie.leroi@vlaanderen.be (Agentschap Binnenlands Bestuur) - 02 553 96 43 - <https://preventie-radicalisering-polarisering.vlaanderen.be>

- Aanspreekpunt Opgroeien: virna.saenen@opgroeien.be

- Aanspreekpunt departement onderwijs: nele.schils@ond.vlaanderen.be - <https://onderwijs.vlaanderen.be/deradicalisering>

- Coördinator preventie gewelddadige radicalisering & polarisering VVSG: maarten.dewaele@vvsg.be